పిచ్చిదంపతులు

భగ్గుమని మండి పోతున్నది యెండ. ప్రవహిస్తున్నది తారు లావా ద్రవం లాగా. ఆ వేడితో స్వేదాలు చిందించుకొంటూ జల్లి తట్టను మోస్తున్నాడా వృద్ధుడు. ఆ ముడుతలు బడ్డ ముఖంలో యెన్నివేల భావనా స్రవంతులు యింకి పోయినవో ఎవరు చెప్పగలరు? అతని ప్రక్కనే పాదాలకు గుడ్డ పేలికలు చుట్టుకొని ప్రవహించే వేడి ద్రవం మీద గులకను పేర్చుకొంటూ వస్తున్నదా యిల్లాలు. ఆ యిద్దరి ముఖాలు వాడిపోయి వున్నా అవి ఆవేదనలను సూచించడం లేదు. సోలిపోయి వున్నా విరక్తిని ప్రస్ఫుటింప జేయడం లేదు.

ఎవరా శ్రామిక దంపతులు? అరవయ్యో పడి దాటినా ఉదర పోషణార్థం బండలను పగులగొడుతున్నారు. ఎండలలో ముదిరి, నెత్తురింకి పిడుచగట్టి, ఎండిపోయిన కండలను కరిగిస్తున్నారు. నాలుగిళ్ళు అడుక్కున్నా పొట్ట గడిచి పోయే అవకాశమున్నది. అయినా ఆత్మాభిమానంతో, పౌరుషంతో బ్రతుకును సాగిస్తున్నారు....

ఎవరా నిర్మాణ శిల్పులు? ఆ దారి వెంబడే వెడుతున్నవి బస్సులు... పోతున్నవి కార్లు.... కానీ వారి వంక చూచే అవసరం.... వారిని గురించి ఆలోచించే ప్రమేయం ఎవరికి కలుగుతుంది? ఎప్పుడు కలుగుతుంది? ఎవరి ప్రపంచం వారిది! ఆ ముసలాడి జీవితానికీ ఒక చరిత్ర వున్నది. అది శిబి చక్రవర్తి త్యాగానికి తీసిపోనిది. కర్ణుని ఉదారతకు తక్కువ కానిది. అయినా నాటి త్యాగులు చరిత్రలో ఒక స్థానాన్ని ఏర్పరచుకొన్నారు. నేటి ఉదారులు శ్రామికులు... వారికి చరిత్ర లేదు. ఉన్నా అది ప్రాంతీయ పరిమితమై పోయింది.

అసలా వృద్ధుడొక రైతు. ఆరెకరాల మాగాణి రెండు మడకల సేద్యం... ఎందుకిలాంటి స్థితికి వచ్చాడా అని ఆలోచిస్తే అతని వ్యక్తిత్వం అంతకు మించిన త్యాగపటుత్వం తెలుస్తుంది....

* * *

పేరు వెంకయ్య. కాపురమున్నది గ్రామమైనా ఆ ఊళ్ళో పట్టణ వాతావరణం గూడా వున్నది. రెండెకరాల పొగతోటలో నాలుగు రూకలు వస్తుంటాయి. మిగిలిన నాలుగెకరాలలోనూ ఏవో నాలుగు పుట్లు ధాన్యం పండుతూనే వుంటుంది. ఉన్న స్థితిని మరీ ఉన్నంతగా పెంచుకోవాలనే ఆశ అతనిలో లేదు. అందుకే లేనిపోని పేరులకు అతను పోకుండా కాలం గడుపుతూ వచ్చాడు. ఇద్దరు బిడ్డలకు పెళ్లిళ్లు చేయాలనుకున్నాడు. అందరి లాగా కట్నాలిచ్చుకోలేక పోయినా ఏదో కలిగిన కానుకలిచ్చి పెళ్ళిళ్ళు గూడా పూర్తి చేశాడు. ఆ యిచ్చిన చోట్లు గూడా అంత శ్రీమంతమైనవి గావు గానీ కట్టా కుడువా మాత్రం లోటు లేదనే చెప్పాలి.

వెంకయ్య కాపురం ఏ ఒడిదుకులూ లేకుండా దొర్లిపోతూ వుంది. ఇద్దరు కుమార్తెలూ అత్త వారింటికి వెళ్ళి పోయారు గనుక యింటిలో వున్నది భార్యాభర్త లిద్దరే. కనుక ఆర్థికంగా అట్టే ఒడిదుడుకు లేవీ లేవు. పైగా పొగాకులో వచ్చిన మూడు వేల రూపాయలూ మిగులుగా వున్నాయి. అవసరమైన ఖర్చులు చేయడం అతని కట్టే అలవాటు లేదు గనుక ఆ డబ్బులు మిగులగలిగినై. అప్పుడప్పుడూ ఏవో తోచిన దానధర్మాలు చేయడం గూడా అలవాటుగా పెట్టుకొన్నాడు. భార్య గరుద్రమ్మ గూడా కొచెం ఉదారత గల్గినదే అతని మాట కెప్పుడూ ఎదురు చెప్పేది గాదు.

ప్రకృతి చాలా విచిత్రమైంది. అదెంత సౌందర్యమైందో అంత ప్రమాద మైంది గూడా. దానికి కోపం వచ్చినపుడు మంచి చెడ్డలు లేవు. మంచివారిని గూడా బాధిస్తుంది. దానికి సంతోషంగా వున్నపుడు చెడ్డవారికి గూడా చక్కని ఆనందాన్ని కలుగ జేస్తుంది. వెన్నెలవాన కురిపిస్తూ హాయిని గొలిపించిన ప్రకృతే కోపించింది. ప్రళయ మారుతంలో పగిలిపోయిందాకాశం. ఘనీభవించిన మేఘుడు వికటాట్ట హాసం చేశాడు. వంకలు డొంకలు నీడ్చుకుంటూ పచ్చని పొలాలను ఊడ్చుకొని పోయినవి. చేతికందిన పంటలక్ష్మి సముద్రుని చూడ్డానికి చల్లగా పయనించింది. నెత్తీనోరూ మొత్తుకొన్న రైతాంగం ఉత్త కడుపులతో మిగిలిన చెత్తా చెదారాలను కుప్ప చేర్చుకొని మిత్తి వాతపడ్డ గొడ్డూ గోదలను తలచుకుంటూ గోడుగోడు మంటూ విలపిస్తున్నది.

వెంకయ్య ఒకసారి తన పొలాన్ని చూచి వచ్చాడు. మిరప పాదులు వున్న పోలికే కనిపించ లేదు. దొండపాదుల్లో ఉన్నవి ఎక్కడి నుండో కొట్టుకు వచ్చిన ముళ్ళ కంచెలు. ఒక్క నిమిషం నిట్టూర్చి యింటికి మళ్ళుకున్నాడు. వస్తూ వస్తూ అతని దృష్టి గ్రామంలో పాఠశాల మీద పడింది. బడిపిల్ల లందరూ వెలుపల నిల్చున్నారు. పైకప్పు కూలిపోయింది. లోపల రికార్డులన్నీ బాగా తడిసిపోయాయి. బల్లలు విరిగి గుల్లలై పోయాయి. కూలిపోయిన విద్యాలయం ముంగిట గూడు లేని పిట్టల్లాగా నిల్చున్నారు పిల్లలు. వారి ముఖాలు అతి విషాదంగా వున్నవి. ఉపాధ్యాయులున్నారు గానీ వారిలో చైతన్యం సడలింది. కూలిన కొయ్యలను ఎత్తి పేర్చడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఆ పిల్లలకు గ్రామానికి జరిగిన నష్టం మీద ధ్యాస లేదు. ప్రతి వాని పొలమూ మునిగిపోయింది. ప్రతి వాని వరువులూ కొట్టుకు పోయాయి. కానీ– ఆ లేత హృదయాలకా నష్టం తెలిసి రాలేదు. బడికప్పు కూలిపోయిందనే భావం. అదొకటే పెద్ద నష్టమనే నమ్మకం వారిలో ఏర్పడ్డట్లున్నది. అందుకే ప్రతి ఒక్కని ముఖంలోనూ ఆవేదన అంగలు వేస్తూ వున్నది.

వెంకయ్య ఆ విషాద పూరిత వదనాలను తిలకిస్తూ అట్టే మ్రాన్పడి నిలిచి పోయాడు ఐదు నిమిషాలు. ఆ వెనుక మెల్లగా కూలిన కప్పును లాగుతున్న ఉపాధ్యాయులను పలకరించాడు. విలువైన చిత్రపటాలు పాడు పడ్డాయి. అవి బురదలో నానిపోయినై. అమూల్యమైన గ్రంథాలను దాచి పెట్టిన రెండు బీరువాలు ముక్కలై పోయినై. వెంకయ్య మెల్లగా పలుకరించాడు. పరీక్షలిక నెలరోజులే వున్నాయట. బడిని యిక్కడ? ఏ విధంగా నడపాలో అర్థం గాదన్నారు. గ్రామంలో సాయం చేసే వారెవరైనా వున్నారా అంటే అందరికీ గొడ్డలి పెట్టుగా దాపురించిన ఈ తుఫాను బాధా ఫలితంగా అలాంటిదేమీ జరిగే అవకాశం లేదని తేలిపోయింది. ప్రభుత్వం కొంతవరకే సాయపడవచ్చు కానీ పునాదులంటుకొని కూలిపోయిన భవనాన్ని క్రొత్తగా కట్టించే శక్తి వున్నా వెచ్చించే అవకాశం లేదని తెలిసింది. ఇక బడి జరగడం ఎలాగా? ఆరు వందల మంది బిడ్డలు నిరాశ్రయులుగా కనిపించారు వెంకయ్య దృష్టిలో. గ్రామంలో ఎవరి కొంపను వారు సరిపెట్టు కుంటున్నారు. ఎవరి గుడిసెకు వారేదో కష్టపడి కప్పు వేయించుకుంటున్నారు. అందరికీ సంబంధించిన సాంఘిక క్షేమం కోసం, అభ్యుదయం నిమిత్తం అవతరించిన విద్యాలయాన్ని బాగు చేసే ఆలోచన యింకా ఎవరికీ పుట్టలేదు.

వెంకయ్య అక్కడ నుండి సరాసరి యింటికి వెళ్ళాడు. తన యిల్లు తన నాన్న

గారి హయాంలో కట్టింది. గట్టి పునాదులతో లేచిన యిల్లయినా కప్పు చెదిరి పోయింది. రుద్రమ్మ క్రింద రాలిన పెంకులను వూడ్చి పోస్తున్నది. ఇంటి ముంగిట్లో పదిమంది కూలీలు కాచుక్కూచున్నారు. వెంకయ్య ఉదారత వారికి తెలుసు గనుక సాయం కోసం వచ్చారు. వారితో మెల్లగా ఆ గుడిసెల వైపునకు వెళ్ళాడు. ఏమున్నది? సర్వం కడిగేసి నట్టుంది. అసలే అవి మేకపిల్లలకు వేయబడే గుడిసె ల్లాంటివి. ఆ చిన్ని గుడిసెల్లో తట్టెడు సంసారాలు. ఏడుస్తున్నారు పిల్లలు ఆకలికి. వెంకయ్య యింటికి వచ్చిందే పుట్టెడు ధాన్యాన్ని కొలిచాడు. రెండువందల రొఖ్ఖం యిచ్చాడు. రుద్రమ్మ బదులు చెప్పలేదు. చెప్పే స్వభావం ఆమెలో లేదు. ఆ సాయం కాలమే యిద్దరు అల్లుళ్ళు మనుష్యులను పంపించారు. చెరో నాలుగు వందలిచ్చి పంపేశాడు. రుద్రమ్మ అటకాయించ లేదు.

ఆ రాత్రి సన్నగా వెన్నెల కాస్తున్నది. బడి వైపునకు వెళ్ళాడు. ఒక గ్రుడ్డి దీపాన్నుంచుకొని కూలిపోయిన కొంపముందు చలిమంట వేసుకుంటున్నాడు నరసయ్య. సౌందర్యాలను విరజిమ్ముతూ విజ్ఞాన వికాసాలతో కళకళలాడే విద్యాలయం స్మశాన వాటికలాగా కనిపించింది. వెంకయ్య చూడలేక యింటికి వచ్చాడు.

అతణ్ణి ఏదో మహిమాన్విత శక్తి ప్రేరేపించింది. కరుణారసాన్ని ప్రవహింప జేసింది. త్యాగశక్తిని పుంజీభవింప జేసింది. లేచి కూచున్నాడు. ప్రక్కనున్న రుద్రమ్మ గూడా లేచి కూచున్నది.

"రుద్రీ! మనం ఏ నాటికైనా చచ్చిపోతాం గదూ" అన్నాడు వెంకయ్య. ఈ మాటలు విన్న రుద్రమ్మ ఉలిక్కి పడింది.

"ఏం ఎందుకలా అంటున్నారు?" ప్రశ్నించింది రుద్రమ్మ.

"ఊరకనే... ఈ లోకంలో ఏముంది మనకు స్వంతం?"

"ఇదంతా వేదాంతం లాగుంది. నాకేం తెలుసు?"

"అవును. నాకూ తెలియదు. కానీ మనం ఏదైనా మంచి పని చేసి చచ్చిపోదాము."

"ఇప్పుడు చేస్తున్నవి మంచి పనులేగా?"

"కావచ్చు. అది నలుగురికీ ఉపయోగపడే పనిగా వుండాలి. నేనేం చేసినా ఎదురు చెప్పవు గదా?"

"నేనెప్పుడైనా చెప్పానా? చిన్నతనం నుండి మీ యిష్టం మీదనే గదా నడిచి

పోతున్నా."

"ఇప్పుడలాగా అన్నంత మాత్రంలో చాలదు. మనం అవసరమైతే పస్తులు గూడా వుండాలి."

"ఇంతవరకూ దేవుని దయవల్లా పస్తు లేదు. ఉండవలసి వస్తే వుంటే నేం? ఎందరో పస్తున్నారు గదా?"

"ఐతే పడుకో" అంటూ పడుకున్నాడు వెంకయ్య. రుద్రమ్మ కేదీ అర్థం కాలేదు. 'ఐనా ఏముంది లే' అనుకొని పడుకొన్నది.

* * *

ఆ మరునాటి ఉదయం ఇరవై మంది కూలీలతో వెళ్ళి దిగాడు వెంకయ్య బడి ఆవరణలో. పిల్లలకా విషయం తెలిసిందే పరమానంద భరితులయ్యారు. గ్రామం గ్రామంగా ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయింది. కోటికి పడగెత్తే కోటీశ్వరులు లేకపోయినా లక్షలార్జించిన లక్ష్మీపుత్రులకు కొదువ లేని దా పల్లెసీమ. అలాంటి మత్తేభులున్న పల్లెలో గులకలు మోయడం అలవరచుకొన్నది రుద్రమ్మ. ఇలాంటి పవిత్ర కార్యానికి ఎవరూ ముందంజ వేయకపోయారు. వెంకయ్య నడుం కట్టి త్యాగరంగంలో దుమికాడు.

పునాదులను త్రవ్వి ఉన్న రాళ్ళను కుప్ప వేయించాడు. తానూ కూలీలతో పని చేస్తూనే వున్నాడు. రుద్రమ్మ కూలీలకు బువ్వ చేసి పెడుతున్నది. చక్కని ప్లాను తయారైంది. రెండు కూటాలు, ఎనిమిది తరగతి గదులు, ఒక రీడింగు రూము, ఒక ఆఫీసు గది, ఒక లేబరేటరీ... మూడు పాయఖానా దొడ్లు, కాంపౌండుతో చేరి ఎన్ని వేలవుతుందో అంచనా వేశారు. ఇరవై వేలతో ముగించ వచ్చునన్నారు. ఉన్నవి రెండు వేలు మాత్రమే. ఉన్న పొలంలో సగం వంతు అమ్మితే సరిపోవచ్చు. ఐనా వెనుకాడ కూడదని నిర్ణయించుకొన్నాడు వెంకయ్య. రుద్రమ్మ మారు చెప్పలేదు. అతని కెదురుగా మాట్లాడ్డం ఆమె జీవితంలో లేదుగా!

పునాదులు వేయకముందే సగం పొలాన్ని అమ్మి వేశాడు. పదేను వేల రొఖ్ఖం చేతిలో పడింది. పని ప్రారంభమైంది. త్వరగా జరిగిపోతున్నది. పునాదులు పడి గోడలు పైకి లేచినై. రొఖ్ఖం అయిపోయింది. ఉన్నవి రెండు వేలు మాత్రమే మళ్ళీ పొలాన్ని అమ్మవలసిందే. పని ఇంతటితో ఆగిపోతుందనుకున్నారు కొందరు.

దేనికైనా మంచిదని గ్రామస్థుల్లో ఒకరిద్దరి శ్రీమంతులను పలుకరించాడు. అందులో ఒకాయన ఘాటైన సమాధానం యిచ్చాడు. ఇంత మాత్రాని కెందుకు ప్రారంభించాలన్నాడు.

వెంకయ్య కా ఒక్క మాట శూలం పోటులాగా గుచ్చుకొన్నది. ఆ రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. పొలాన్ని అమ్మాలనుకున్నాడు. రుద్రమ్మను పల్కరించాడు. ఆమె బదులాడలేదు. వెంటనే పొలాన్ని అమ్ముతున్నానని నలుగురితో చెప్పాడు. ముందు పోటీలు పడ్డారు కొనడానికి. కానీ యీ మారు ఎటుదిరిగీ అమ్మక తప్పదని నలుగురూ కూడబలుక్కున్నారు. చివరికి పొరుగూరి వారికి అమ్మేద్దా మనుకున్నాడు ఈ విషయం తెలిసి ఊళ్లో వాళ్ళే ఒకరికి తెలియక మరొకరు పోటీలు పడ్డారు. అదృష్టం కొద్దీ మరో మూడు వేలు అధికంగానే వచ్చింది. పద్దెనిమిది వేలు చేతిలో పెట్టుకొన్నాడు. ఇకనేం పని ప్రారంభమైంది. ఇనుము ధర ఆకసంలో నృత్యం చేస్తున్నది. సిమెంటు ధర కూడా విపరీతంగా పలుకు తున్నది. కావలసినవి కొన్నాడు. ఆశ్చర్యమే మంటే పై మిద్దె కప్పు దగ్గరకు వచ్చే లోగా డబ్బు చాలక పోయింది. ఇక పని ఆగిపోవలసిందేనా? ఆ మధ్యాహ్నం కూలీలకు అన్నానికే తగరారై పోయింది. సాయంకాలం కూలీలకు రేపిస్తానంటూ పంపివేశాడు.

ఆ రాత్రి మళ్లీ ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఉదయం కూలీలు వస్తారు. వారికి డబ్బులివ్వాలి. లోకం తన్ను యింకా పరీక్షిస్తూనే వున్నది. తానీ పరీక్షలో నెగ్గవలసి వున్నది.

"రుద్రీ" పలకరించాడు.

"ఏమండీ" సమాధానం

"ఏం చెయ్యాలో తోచడం లేదు"

"పడుకొని నిద్రించండి ఉదయం చెబుతాను."

"ఏముంది చెప్పడానికి"

"మామిడి పిందెల దండ వుందిగా? సమస్తమూ పోయిందిగా. ఇది మాత్రం ఎవరిని ఉద్ధరించడానికి. పని పూర్తి చేస్తే చాలు, అంతవరకూ నాకూ నిద్రపట్టదు."

"ఆ... నిజంగా యిస్తావూ?"

"ఎందుకివ్వనండీ? అది మీ సొమ్మే గదా. మీ సొమ్ము మీ కివ్వడంలో ఆశ్చర్యం లేదుగా?"

"నీకు పిచ్చా. అది నా సొమ్ము మాత్రం ఎలా అవుతుంది? దానిని ఖర్చు పెట్టకుండా నా వద్దనే వుంచుకుంటాననుకో. నేను చచ్చినపుడది నాతో వస్తుందా? పైగా నేను చస్తే ఏమవుతానో నాకే తెలియదు. అయితే చావడం మాత్రం సత్యమని తెలుసు. ఆ సొమ్ము నాదని చెప్పడానికి నాకు హక్కున్నా యోగ్యత లేదు. ఆధారమున్నా అవకాశం లేదు. ఇంతకూ మనల్ని పిచ్చి వాళ్ళంటున్నారు కొందరు పడుకో" అన్నాడు వెంకయ్య.

ఉదయం బస్తీకి వెళ్ళి మామిడి పిందెల పేరును అమ్మి వేశాడు. పదేను వందలు వచ్చాయి. పని అభ్యంతరం లేకుండా సాగిపోయింది. వెల్ల వేయించాడు గూడా. ప్రారంభోత్సవం జరిగిపోయింది. పిల్లలు నవ్వు ముఖాలతో బడిలో ప్రవేశించారు. వారు తాతయ్యతో ఫొటోలు తీయించుకున్నారు.

ఆ రాత్రి ఆనందంతో నిద్ర పట్టలేదు వెంకయ్యకు. రుద్రమ్మ కూడా మాట్లాడుతూనే వుండిపోయింది.

* * *

కట్టలేని చెరువు, చెట్టులేని చేను యెంతో కాంపౌండు లేని కట్టడం కూడా అంతే. ప్రాకారం లేని భవనానికి అందం లేకుంటే మానెగానీ భద్రత కూడా వుండదు. అట్టి కంచెలేని చేనులాగా పరిగిలి పోతుంది. బడికి కట్టడం వుంటే చాలదుగా? నాలుగు పూలమొక్కలుండాలి. అప్పుడే అందంతో పాటు విశాలత్వాన్ని గూడా ఇవ్వగల్గుతుంది.

ఓనాడు సాయంకాలం వెంకయ్య బడివైపున వస్తుంటే బడి చుట్టూ పశువులు గెంతుతున్నాయి. పిల్లలు తరుముతున్నారు. ఆ ప్రక్కనే చిన్న గుడిసెలో గంపెడు సంసారం కాపురమున్నది. తానూ ఒక పెద్ద పెంకుటింటిలో కాపురమున్నాడు. ఉన్నవి రెండే ప్రాణాలు. ఎక్కడుంటేనే మనిపించింది కానీ యింటిని అమ్మడమా? రైతు పొలాన్ని అమ్ముకోగలడు. రైతాంగన కూడా అందుకు అతి కష్టంగా ఓర్చుకుంటుంది. కానీ "ఇల్లు లేనమ్మ ఈనం చెడె మగడు లేనమ్మ మానం చెడె" అనే లోకోక్తి పల్లెల్లోనే పుట్టింది. గనుక ఇంటిని అమ్మడానికెలాంటి పరిస్థితుల్లోనూ ఆమె ఒప్పుకోదు.

అంతే జరిగింది గూడా. త్యాగానికీ కూడా ఒక పరిమితి వుండాలిగా.

పొలం పోయినా కూలో నాలో చేసి గూడు చేరుకోవచ్చు. ఆ గూడు కూడా లేకుంటే కూడు దొరికి మాత్రం ఏం లాభం?

రుద్రమ్మ ఒప్పుకోదని తెలిసినా వెంకయ్య అడిగేశాడు. రుద్రమ్మ నిరాకరించింది. కానీ నాలుగైదు రోజులుగా వెంకయ్య పడుతున్న ఆవేదనను చూచి అంగీకరించింది. ఐదు వేల రూపాయలకు ఇంటిజాగా ధర చెప్పాడు. నాలుగు వేలకు బేరం కుదిరింది.

వెంకయ్య డబ్బు లెత్తుకొని పని ప్రారంభించాడు. కావలసింది డబ్బు లేగా. పైకం చేతిలో వుంటే జరుగని పనంటూ ఏదైనా వుందా?

ఈ దఫాలో మాత్రం గ్రామంలో చాలామందికి మనస్సు మారింది. కానీ ఆ మార్పు ఇల్లును అమ్మక ముందైతే ఎంత బావుండేది? వెంకయ్య తాను పట్టిన పనిని పూర్తి చేయాలనుకున్నాడు. పూర్తి అయిపోయింది గూడా. పని ముగిసిన నాటి రాత్రి పండు వెన్నెలలో ఒక్కసారి భవనాన్ని చూచాడు.

ఆ రాత్రి రుద్రమ్మతో చెప్పాడు. ఇక మన జీవితంలో సాధించగల్గిందేమీ లేదన్నాడు. ఉదర పోషణం కోసం బెంగ పడవలసిన అవసరం గూడా లేదు. రాతిలో వున్న కప్పకు కూడా ఆహారం దొరుకుతున్నపుడు నేల మీద యిందరి ప్రజల మధ్య మనం బ్రతకలేక పోతామా అంటూ ధైర్యం చెప్పాడు.

ఆ మరునాడు సాయంకాలం రుద్రమ్మ బడివైపు వెళ్ళినది. రేడియోలో పాట విన్పిస్తున్నది.

"తండ్రి సుఖానికి గాంగేయుడు తన
పెళ్ళి మానుకోలేదా?
కర్ణుడు కవచం బీలేదా?
శిబి మైకండల నీలేదా?"

పిల్లలు హాయిగా బంతులాడు కుంటున్నారు. ఆమెను చూచి ప్రధానోపాధ్యాయుడు దగ్గరికి వచ్చి లోపలికి పిలుచుకొని వెళ్ళాడు. ప్రతి గదీ చూపించాడు. హాలులో వెంకయ్య చిత్రం నిలువెత్తున వ్రేలాడగట్టబడింది. ఎంత బావున్న దా బొమ్మ!

"దేవుడంటే, స్వర్గం వున్నది నిజమైతే మీ దంపతులక్కడ శాశ్వత స్థానంలో వుంటారమ్మా" అన్నాడు ఒక పంతులు.

"ఆ స్వర్గాని కంటే ఈ బడిలో వుండడమే ఎంతో బావున్నది" అన్నది

రుద్రమ్మ నవ్వుతూ.

అవును పాపం! కానీ బడిని చూచుకొంటూ వుండిపోతే జీవనం ఎలా జరుగుతుందో ఆమెకు తెలియదుగా!

వెంకయ్య కూలి చేయడం అంటే ఎంత ఆశ్చర్యమో రుద్రమ్మకు తెలుసు. రుద్రమ్మ పొలం పని చేయడం క్రొత్త గాక పోయినా కూలి చేయడమంటే ఎంత సంకటమైన సంగతో వెంకయ్యకు తెలుసు.

అమాయకులు. నిజంగా పిచ్చి మనుష్యులు. ఒకరి కష్టాల కొరకు నొచ్చుకుంటారు గానీ స్వీయ కష్టాల గురించి ఆలోచించరు.

నలుగురిలోనూ బాగా బ్రతికిన కాపురం గనుక కూలీ చేయడం కొంచెం లోకువగా కనిపించవచ్చు సంఘంలో. అయినా వెంకయ్య అందుకు జంకడం లేదు. పొలం పనులు లేని సమయంలో గూడా ఏ కాలువలు త్రవ్వడమో, రోడ్డు పనులో దొరికితే చాలు వెడుతుంటాడు.

* * *

త్యాగానికీ ఒక పరిమితి వుంది అనే వాదం వెంకయ్య విషయంలో ఓడిపోయిందనే చెప్పాలి. అన్ని విధాలా తగిన యిల్లాలు రుద్రమ్మ. బహుశా వాల్మీకి గానం చేసిన సీతమ్మ త్యాగం కూడా ఈమెతో సరితూగక పోవచ్చు. ఆమె రాణి గనుక వనవాసం చేసిన ఘట్టాన్ని తలంచుకొని జాలిపడుతుంది మానవ హృదయం. అలాంటి సీత సహితం శ్రీరామునిపై తిరుగబడిన సంఘటనలు లేకపోలేదు. లక్ష్మణునిపై గయ్యాళిలాగు విరుచుకొని పడిన రోజులు లేకపోలేదు. పైగా ఆమె ఎక్కడా కూలి చేయలేదుగా. రుద్రమ్మ విషయం అలా కాదు. ఆమె రోడ్డు కూలీలతో చెట్ల క్రింద కాపురం చేయడం నేర్చుకొన్నది. మగనితో పాటు వృద్ధాప్యంలో కాలే యెండలలో గులకలు మోయడం అలవరచుకొన్నది. జానెడు పొట్ట కోసం ఆమె యింత కష్టపడవలసిన అవసరం లేదు. ఉన్న యిద్దరు కుమార్తెల్లో ఏ ఒక్కరైనా ఆమెను పూలలో పెట్టి పూజిస్తూ పోషించుకోగలరు. కానీ ఒక విధంగా వారికి చెందవలసిన ఆస్తిని దానం చేసి పైగా వారికి భారంగా వెళ్ళి కూచోరాదని ఆమె నిర్ణయం. వెంకయ్య ఆలోచన గూడా అంతే.

ఆశ్చర్యమేమంటే ఆ సంపాదనలో గూడా దానధర్మాలు యథాతథంగా

జరిగిపోతున్నాయి. కూలీల బాగోగులను చూడడంలో దంపతులిద్దరికీ యెంతో శ్రద్ధ. వెంకయ్య పెద్దరికం వారికెంతో బాగా నచ్చింది. ఇందుకు ప్రధాన కారణం లేకపోలేదు. రోడ్డు కూలీలకు పెద్దగా వుండేవాడెపుడూ పని చేయడు. మేస్త్రీతో బాతాఖానీ చేస్తూ కూచుంటాడు. ఇందుకు ఫలితంగా ఒకటిన్నర రెట్లు అదనంగా కూలీ తీసుకుంటాడు. వెంకయ్య అలాకాదు. అందరితో పాటు నడుం వంచి పని చేస్తాడు. అందరికీ యిచ్చి చివర కూలీ తీసుకొంటాడు. అందుకే అతణ్ణి అందరూ అమితంగా ప్రేమిస్తారు.

ఇంతకూ వెంకయ్య అమాయకుడు. నిజంగానే పిచ్చివాడు. ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో యిలాంటి వ్యక్తి కాగడాలు పెట్టుకొని గాలించినా ఈ దేశంలో కనిపించడని చాలా మంది అనుభవజ్ఞులే అనగలరు. అంటున్నారు గూడా. ఇందులో గూడా ఆశ్చర్యం లేదు. బడికని గుడికని లక్షల రూపాయలు ప్రోగు చేసి అందులో సగం మ్రింగిన రాబందులున్నారు మనలోనే. అక్కడికి నయం. అసలు మొత్తాన్ని జీర్ణించుకొన్న మహానుభావులున్నారుగా!

అలాంటి హేమాహేమీ లున్న ఈ సంఘంలో రుద్రమ్మ వెంకయ్యలు తమ విలువైన ఆస్తిని త్యాగం చేసి చివరికి యింటిని గూడా అమ్ముకొని కూలి చేసుకొని బ్రతుకుతున్నారంటే, లోకం నమ్ముతుందా?

అవును లోకం నమ్మదు. కానీ వెంకయ్య బడిలో చదువుకుంటున్న పిల్లలు నమ్ముతారు. అక్కడ పాఠాలు చెబుతున్న ఉపాధ్యాయులు నమ్ముతారు. అతని త్యాగానికి అబ్బురపడి కావ్య కన్యలను కృతులిచ్చి భక్తితో అంజలి ఘటించిన మహాకవులు నమ్ముతారు. ఆ కృతులు చదివిన పాఠకులు నమ్ముతారు. అంత చాలుగా!

ఒక సమయం లోకం నమ్మినా. వా రాస్తి పాస్తులను అమ్మిదానం చేశారని రుజువు కనబడినా వారు పిచ్చి దంపతులంటుంది. నిజమే. వారు పిచ్చి దంపతులే. అలాంటి పిచ్చి అందరికీ వుంటే సంఘం యిలాగా పుచ్చిపోతుందా? సంస్కృతి యీ విధంగా చచ్చిపోతుందా లోకంలో!